

1. Imię i nazwisko.

Grair Magakian

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Dyplom: doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa.

Podmiot nadający stopień: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, 2011 r.

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Sposoby prezentacji stosunków ormiańsko-tureckich w dyskursie medialnym XXI wieku (na podstawie rosyjskojęzycznych środków masowego przekazu)”.

Dyplom: magister romanistyki, anglistyki i pedagogiki (nostryfikowany w Polsce jako równorzędny dyplom ukończenia studiów wyższych oraz tytuł zawodowy magistra edukacji nadawanym przez szkoły wyższe Rzeczypospolitej Polskiej).

Podmiot nadający stopień: Uniwersytet Języków Obcych w Erewaniu (Armenia), 1986 r.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

Pracodawca: 2011 – 2016 r., Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Zakres aktywności zawodowej: wykłady, kolokwia, ćwiczenia itd. (komunikacja międzykulturowa i międzyosobowa, etnolingwistyka, lingwokulturologia, gramatyka języka angielskiego)

Pracodawca: 2016 r., Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania w Warszawie.

Zakres aktywności zawodowej: wykłady, kolokwia, ćwiczenia itd. (zarządzanie wiedzą, analiza i zarządzanie danymi, międzykulturowe aspekty zarządzania wiedzą itd.)

Pracodawca od 2016 r. – nadal: Uniwersytet Śląski w Katowicach.

Zakres aktywności zawodowej: wykłady, kolokwia, ćwiczenia itd. (praktyczna nauka języków angielskiego i francuskiego, wykłady z zakresu przedmiotu z obszaru nauk społecznych (*dziennikarstwo*)).

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy.

Autoreferat monografia

Monografia pt. „Ormiańsko-turecki konflikt 1915 roku we francuskojęzycznych i rosyjskojęzycznych (multi)mediach w XXI wieku – wybrane zagadnienia” jest efektem moich wieloletnich badań, które zacząłem realizować jeszcze na początku tysiąclecia. Pokusa gruntownych badań naukowych była tak duża, że z ww. zakresu napisałem pracę doktorską. Jednak zbierany materiał był tak obszerny, że jedynie tylko część została wykorzystana przy niej. Dalsza część badań,

m.in. „odcinek” francuski zostawiłem na późniejszą analizę. Monografia ta właśnie jest podsumowaniem badań obu płaszczyzn – percepcji francuskojęzycznej i rosyjskojęzycznej.

Tematem prezentowanej monografii, w szerokim ujęciu, jest sposób prezentacji ormiańsko-tureckich stosunków w dyskursie medialnym XXI wieku, głównie na podstawie wydań internetowych francuskojęzycznych i rosyjskojęzycznych środków masowego przekazu, ze szczególnym uwzględnieniem analizy kognitywistycznej materiałów medialnych oraz ich wpływu na zaognienie lub złagodzenie ormiańsko-tureckiego konfliktu.

W monografii trzeba było uwzględnić również rozwarstwienia badanego obiektu – ww. dyskursu / dyskursów, jednocześnie na przynajmniej następujących poziomach:

- kognitywnym (dotyczącym kwalifikacji podstawowych obiektów sporu ormiańsko-tureckiego),
- powierzchniowo-tekstowym (dotyczącym nazewnictwa podstawowych pojęć w tekstach rosyjsko- i francuskojęzycznych),
- dyskursywno-pragmatycznym (dotyczącym sposobu wypowiedzania się w dyskursach różnego typu – potocznym, społeczno-politycznym oraz naukowym),
- konceptualno-ideologicznym (dotyczącym sposobu kognitywnej ekspresji myślenia podmiotów dyskursywnych o różnym ukierunkowaniu ideowym),
- intencjonalno-pragmatycznym (illokucyjnym, dotyczącym celów ideologicznego wpływu podmiotów dyskursywnych na potencjalnego odbiorcę).

Zadanie to mocno się komplikuje kwestiami międzynarodowo-prawnymi, ponieważ omawiany dyskurs tematyczny dawno już przestał być tylko sporem strony ormiańskiej ze stroną turecko-azerską¹ wewnątrz Armenii, Turcji i Azerbejdżanu (z uwzględnieniem realiów językowych oraz pozajęzykowych). Uwikłane zostały do niego nie tylko potężne diaspory ormiańska i turecka w Rosji i Francji, które przekształciły przestrzeń medialną tych krajów w arenę wojny informacyjnej (co m.in. uzasadnia moje skupienie się właśnie na tych dwóch kręgach kulturowo-językowych), ale również rządy, politycy i działacze publiczni innych krajów. Wybór rosyjsko- i francuskojęzycznej przestrzeni medialnej jako obiektu obserwacji sporu ormiańsko-tureckiego/azerskiego można uzasadnić również tym, że faktycznie nie istnieje jako taki dyskurs bezpośredni: Ormianie są nieobecni w tureckiej (azerskiej) przestrzeni medialnej, Turcy zaś i Azerowie nie mają możliwości funkcjonowania w kulturalno-informacyjnej przestrzeni Armenii.

Biorąc pod uwagę fakt, iż literatura przedmiotu zakłada, że język jest ściśle powiązany z umysłowymi procesami dotyczącymi postrzegania świata, analiza kognitywistyczna została zastosowana jako środek badania umysłowej reprezentacji istoty ormiańsko-tureckich stosunków (m.

¹ Obecność Azerbejdżanu w dyskursie wynika z tureckiej i azerskiej doktryny „Dwa państwa, jeden naród” czyli – ten sam naród w Turcji i Azerbejdżanie.

in. na płaszczyźnie języka, myślenia, percepcji oraz świadomości / podświadomości stron dyskursu).

Pozwoliło to co najmniej na:

- ustanowienie związków pomiędzy dyskursem medialnym a rzeczywistością,
- interpretowanie specyficznych zasad dyskursu,
- odniesienie się do rzeczywistych i wyobrażanych cech znaczenia dyskursu.

Internetowe wydania poszczególnych publikacji nabrały wyjątkowej rangi od początku XXI wieku, wyprzedzając swoje papierowe odpowiedniki. Tradycyjne periodyki w ich internetowych wersjach odgrywają specjalną rolę w wypadku odbiorców pochodzenia ormiańskiego, ze względu na rozrzuconą po całym świecie diasporę ormiańską. Wedle różnych danych, w Armenii mieszka około 3 mln Ormian, na świecie zaś ponad 7 mln². Internet stanowi zatem potężny (i na razie jedyny) łącznik medialno-komunikacyjny między nimi, a wirtualne media ormiańskie mają znacznie większą publiczność niż wydania papierowe. Toteż, pomimo rozpowszechnionego w niektórych kręgach naukowych przekonania, że Internet nie jest źródłem naukowym, w niniejszym opracowaniu większość *zbadanego materiału* pochodzi z Internetu (ze zdigitalizowanymi oficjalnymi publikacjami, a nawet Wikipedią włącznie) jako *podstawowego narzędzia komunikacji* między odbiorcami różnych mediów w różnych krajach (z forami, oficjalnymi stronami rządowymi, serwisami społecznościowymi, komentarzami do poszczególnych informacji, stronami internetowymi osób prywatnych, blogami itd.). Innymi słowy, chodzi o informację przekazaną w jakimkolwiek kierunku, w jakiegokolwiek formie i w jakiegokolwiek postaci (niezależnie od jakości i wiarygodności treści) do jakiegokolwiek (niezidentyfikowanego) odbiorcy. Niezdefiniowany odbiorca, czyli każdy, często bowiem czerpie wiedzę bez względu na źródło jej pochodzenia.

Powyższe podejście uwarunkowało również okres badawczy, który obejmuje pierwszą i częściowo drugą dekadę XXI wieku (jedynie z rysem genezy konfliktu z początku XX wieku).

Konflikt ormiańsko-turecki, trwający nieprzerwanie od ponad stu lat, został w dużej mierze odzwierciedlony w przekazach medialnych. Przekazy te nadały konfliktowi charakter udokumentowanej historii rozwoju mediów zarówno jako środków masowego przekazu informacji, jak i narzędzi wpływu na jego zaostrzenie lub złagodzenie. Charakterystyczne jest to, iż rosyjskojęzyczne i francuskojęzyczne media praktycznie od pierwszej chwili konfliktu (ludobójstwa Ormian) w Imperium Otomańskim „towarzyszyły” tej tragedii na równi z anglojęzycznymi czy niemieckojęzycznymi mediami.

Osobliwość problemu polega również na tym, że o ile rosyjskojęzyczny dyskurs można traktować jako powszedniość w przypadku Armenii ze względu na jej 70-letnią obecność w ZSRR, kwestia Turcji przenika do tegoż dyskursu szczególnie za pośrednictwem zwaśnionego z Armenią

² Na świecie występują również dość duże tureckie i azerskie diaspory, ale nie w tzw. ormiańskich proporcjach.

Azerbejdżanu (byłej republiki ZSRR), tworzącego ww. „etniczną” (*de facto* polityczną) całość z Turcją. W tym wypadku trzeba brać pod uwagę tzw. kontrakt w dyskursie nie między (kontr)dyskursantami, lecz między partnerami po jednej stronie „barykady” dyskursu (Turkami i Azerami). Chodzi o to, że, według H. Grzmil-Tylutki, tzw. „kontrakt stanowi presupozycję przynależności partnerów dyskursu do tej samej sfery zachowań społeczno-językowych i możliwości zgodnego tworzenia wyobrażeń na temat tychże zachowań w danej sytuacji dyskusyjnej. Pozwala protagonistom reżyserować scenę w wypowiedzeniową, dobierać strategie, które [...] mają doprowadzić do osiągnięcia celu pragmatycznego (efektu illokucyjno-perlokucyjnego)” (GRZMIL-TYLUTKI, 2007: 32). Wola porozumienia między (kontr)stronami zaś ma jedynie charakter formalno-werbalny, a nie praktyczno-materialny.

Ze względu na powyższe realia, nazwa Azer występuje w niniejszej monografii jako pojęcie tożsame z nazwą Turek, zaś Turek – z Azer. Podejście takie nie dotyczy jednak nazw państw Azerbejdżan i Turcja.

Kwestia językowej artykulacji ww. tematyki we francuskojęzycznych mediach (zarówno w tureckim/azerskim, jak i ormiańskim dyskursie) jest znacznie bardziej klarowna – funkcjonowały one bowiem przez cały XX wiek w świecie wolnej demokracji, bez ograniczeń wolności słowa: logiczne zatem jest, że owa artykulacja charakteryzuje się mniejszą brutalnością i agresją w porównaniu z rosyjskojęzycznym dyskursem.

Terytorialnie mała i dość słaba, ale już niepodległa Armenia, dzięki zabiegom dobrze zorganizowanej dyplomacji, dobrej (wielojęzycznej) komunikacji międzynarodowej, sprawnej pracy środków masowego przekazu, bardzo silnej diasporze na całym świecie – chodzi szczególnie o lobbying, w krótkim czasie osiągnęła imponujący wynik w sprawie uznania rzezi dokonanej na Ormianach w Imperium Otomańskim w latach 1915-1923 za *Genocyd* (ludobójstwo): jeszcze przed 1991 rokiem *Genocyd* Ormian uznawały jedynie 2 państwa i Europejska Wspólnota Gospodarcza, a w okresie niepodległości już 28 państw. W monografii przeanalizowałem zatem nie historyczno-polityczne aspekty poważnych działań, lecz stronę językową, jako kognitywistyczny fundament powyższych osiągnięć.

Termin *Genocyd*, w jego angielskiej formie *Genocide*, (ros. *Геноцид*, fr. *Génocide*) stworzył i zdefiniował w swojej pracy *Axis Rule in Occupied Europe*, wydanej w 1944 r. w USA, amerykański prawnik polskiego pochodzenia Rafał Lemkin (zob.: LEMKIN, 1944; por. też: MCFARLAND, HAMER, 2016) – greckie *genos* (rodzaj, ród, gatunek) i łacińskie *cide*, od *caedere* (zabić, zmasakrować). Użyto go w akcie oskarżenia w procesie norymberskim. W języku polskim termin *Genocyd* jeszcze w II połowie XX wieku praktycznie nie istniał. Nie można było go znaleźć ani w *Słowniku wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych* Władysława Kopalińskiego, wydanym przez Wiedzę Powszechną w 1990 roku, ani w wydanym pięć lat później przez PWN *Słowniku wyrazów obcych*. Pojawia się

dopiero w *Kompendium wiedzy o geografii politycznej i geopolityce: terminologia*, publikacji PWN autorstwa M. Baczwara i A. Suliborskiego, w 2003 roku. Jednak nawet obecnie spotyka się go niezwykle rzadko. Ze względu na przytoczoną wyżej etymologię, przyjęła się i jest powszechnie używana spolszczona forma *ludobójstwo*.

Do języka prawnego termin ten wszedł w związku z Konwencją ONZ z dnia 9 grudnia 1948 roku w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa³.

Choć w języku polskim słowo *ludobójstwo* praktycznie zastąpiło termin *Genocyd*, w wielu innych językach (w tym w rosyjskim - *Геноцид* oraz francuskim - *Génocide*) w codziennym obiegu funkcjonuje on jako termin zasadniczy. W mojej monografii *Genocyd* występuje jako słowo określające fakt historyczny, zaś rosyjski *Геноцид* i francuski *Génocide* jako pojęcia charakteryzujące jego wartość i znaczenie w języku dyskursu.

Na termin *Геноцид / Génocide* bezspornie swój ogromny wpływ wywarły media jako narzędzie komunikacji, informacji, ale i manipulacji. Wynikało z tego, że kontrowersyjna specyfika *Genocydu* warunkuje ormiańsko-turecki dyskurs jako *metadeterminant*. Zatem została ona przeanalizowana jako wyodrębnione i całościowe zjawisko językowe, a nie tylko jako element francuskojęzycznego lub rosyjskojęzycznego dyskursu medialnego.

Badania, które zostały przeprowadzone po raz pierwszy i przedstawione w monografii, w szerszym ujęciu oraz nie tylko w zakresie ormiańsko-tureckiego konfliktu, stanowią konieczny element zrozumienia i udoskonalenia procesów zachodzących we francuskojęzycznych i rosyjskojęzycznych dyskursach medialnych, m. in. w zakresie:

1) krytycznej analizy ww. dyskursu - analiza ta została zastosowana celem uwidocznienia i określenia zachodzących zjawisk pomiędzy materiałami medialnymi a praktykami dyskursywnymi oraz szerszymi strukturami, relacjami i procesami społecznymi i kulturowymi (zob.: DUSZAK, HOUSE, KUMIEGA, 2010),

2) wpływu mediów na procesy zachodzące w percepcji informacji dyskursywnej na poziomie świadomości oraz podświadomości odbiorców,

3) próby odróżnienia *faktu* i *falszu* dyskursywnego z perspektywy kognitywistycznej analizy modeli dyskursów, przy czym wziąłem pod uwagę pięć zasadniczych modeli:

- *mentalny* (jest to model problemu budowany w umyśle człowieka, np. analityka, projektanta itd., wyznaczający rozumienie i konceptualizację problemu),

- *komunikacyjny* (charakteryzuje się jedynie wzajemną wymianą informacji między nadawcą a odbiorcą),

³ Z Konwencji wynika też, że karane jest nie tylko ludobójstwo, ale również podżeganie do niego, współuczestnictwo, usiłowanie jego popełnienia oraz zmowa w celu jego popełnienia.

- *kognitywny* (model, który pozwala, aby umysł ludzki był np. w stanie przechowywać wyidealizowany obraz, stanowiący najbardziej typowy przykład tej kategorii bytu / bytów);

- *obywatelski* (chodzi o dyskurs otwarty, demokratyczny, z dostępem obywateli do dyskusji bez jakichkolwiek konsekwencji),

- *nieobywatelski* (jest to typowy dyskurs zamknięty – kontrolowany lub cenzurowany, np. brak dostępu obywateli do dyskusji lub negatywne konsekwencje udziału w dyskusji).

4) paradygmatu prawdziwości dyskursu na poziomie jego zgodności z rzeczywistością.

Głównym celem monografii była charakterystyka i ocena sposobów prezentacji ormiańsko-tureckich stosunków w dyskursie medialnym XXI wieku na podstawie materiałów publikowanych przez francuskojęzyczne oraz rosyjskojęzyczne środki masowego przekazu. Realizacji owego celu posłużyły osiągnięte cele cząstkowe:

- charakterystyka fenomenologiczna dyskursu i jego współczesnej implikacji w środkach masowego przekazu oraz sprecyzowanie obszaru kognitywistycznego *Genocydu* jako bytu językowego w tymże dyskursie,

- językowa wizualizacja *faktów* i *falszów* w strukturze dyskursu,

- ocena skutków przełożenia empirycznego dyskursu (w postaci rezolucji prawnych, uznania *Genocydu* itd.) w dyskursie medialnym w stosunkach ormiańsko-tureckich.

Problem badawczy natomiast, odwołujący się m. in. do koncepcji N. Fairclougha i T. van Dijka, czyli krytycznej analizy dyskursu, oraz teorii G. Lakoffa o języku jako systemie metafor, polega w szczególności na analizie i określeniu sposobów przedstawienia ormiańsko-tureckich stosunków w rosyjskojęzycznym i francuskojęzycznym dyskursie medialnym XXI wieku w środkach masowego przekazu oraz na ocenie ich wpływu na owe stosunki. Należy jednak podkreślić, że w mojej książce, jak u A. Kiklewicza, metafora „jest rozpatrywana jako relacja [...] zachowywanych w świadomości kategorii, idei, pojęć, cech [...]. [...] Funkcją metafory jest generowanie pojęć, charakterystyczny dla intelektualnej działalności człowieka typ reprezentacji wiedzy [...], tj. zachowania w pamięci rezultatów przetwarzania danych doświadczalnych. [...] Regularny charakter nominacji metaforycznej (i w ogóle – figuratywnej) oznacza, że myślenie, jak uważają kognitywiści, też w swej istocie jest metaforyczne: u podstaw konceptualizacji obiektów jednego typu leży wcześniej wydobyta wiedza o obiektach innego typu” (KIKLEWICZ, 2004: 265).

Rozwiązanie ww. problemu badawczego stanowi bazę do uzmysławiania procesów zachodzących w dyskursie medialnym z perspektywy analizy kognitywistycznej materiałów informacyjnych oraz do dalszego opracowania efektywniejszych mechanizmów rozpoznawania i krytycznej analizy odbioru informacji dyskursywnej. Chodzi głównie o:

- w miarę precyzyjne odróżnienie *prawdy* i *manipulacji* w modelach dyskursów,

- rozpoznanie w miarę możliwości *stereotypów etnokulturowych* w dyskursie⁴,
- maksymalnie uwidocznienie *ukrytej konfliktogennej informacji* w dyskursie.

Badania w monografii obejmuje również kwestię *pozajęzykowej efektywności* dyskursu medialnego oraz językową kompatybilność *formy i treści dyskursu* z rzeczywistością informacyjną mediów rosyjskojęzycznych oraz francuskojęzycznych (niezależnie od kraju fizycznej lokalizacji mediów / portalu internetowego).

W tym miejscu nasuwa się jak najbardziej uzasadnione pytanie o przyczynę podjęcia badań nad tym problemem.

Dotychczasowe wydarzenia zarówno na płaszczyźnie językowej jak i pozajęzykowej w kwestii ormiańsko-tureckich stosunków zostały dokładnie zbadane i opisane w wielu aspektach nauk humanistycznych, historycznych ekonomicznych, socjologicznych itp. Wyjątkowo bogata literatura z zakresu owych stosunków występuje praktycznie w każdym w miarę znaczącym języku. Na przykład hasło *Геноцид армян / Génocide arménien* w popularnej (wszak nie naukowej) Wikipedii jest przedstawione w 77 językach (o ściśle naukowych opracowaniach nie wspominając). Zarówno francuskojęzyczne jak i rosyjskojęzyczne media (m. in. w Rosji, Francji, USA, Niemczech, Izraelu, Kanadzie, Wielkiej Brytanii, we Włoszech itd.) szeroko skomentowały i komentują nie tylko ormiańsko-tureckie stosunki, ale i kwestię *Genocydu* Ormian na przestrzeni ostatnich ponad 100 lat. Należy zaznaczyć, że po październikowym przewrocie 1917 roku w Rosji (ale już w ZSRR, w granicach którego znalazły się Armenia i Azerbejdżan po 1920 r. i gdzie wspólnym językiem komunikacji między narodami był rosyjski), kwestia Genocydu Ormian była ze względów politycznych przez wiele lat tematem tabu. Aż do połowy lat 80. ubiegłego wieku (do Gorbaczowskiej pieriestrojki) niewiele się działo, zwłaszcza w obszarze dyskursu rosyjskojęzycznego, w zakresie stosunków ormiańsko-tureckich, bo po prostu ich nie było. Sytuacja diametralnie się zmieniła po uzyskaniu niepodległości przez Armenię, kiedy zaczęto prowadzić samodzielną politykę podmiotu prawa międzynarodowego. Intensyfikacja rosyjskojęzycznego dyskursu w zakresie wyżej wymienionych mediatekstów nastąpiła już pod koniec XX w. i, w mojej ocenie, osiągnęła apogeum na początku XXI. Jednak język tegoż dyskursu (oraz w szczególności jego kognitywistyczna analiza) wciąż zostaje w cieniu rzeczywistości pozajęzykowej. Natomiast dyskurs francuskojęzyczny, ze względu na przynależność do wolnego świata. był nieskrępowany i w zasadzie nie podlegał politycznym naciskom. Stąd i nieco więcej uwagi poświęconej w niektórych częściach monografii dyskursowi rosyjskojęzycznemu.

⁴ W monografii *stereotypy etnokulturowe* oznaczają stereotypy charakterystyczne dla kultury ormiańskiej i kultury tureckiej. Jakkolwiek trzeba brać też pod uwagę fakt, iż często nie są one zgodne z rzeczywistością i powstają jedynie w wyobraźni zewnętrznego obserwatora pod wpływem mediów, plotek, sfalszowanego lub przesadzonego obrazu historyograficznego itd.

Zapewne można wymienić szereg publikacji, które, jak już zaznaczyłem, analizują opisywane tu wydarzenia z perspektywy historii, politologii, socjologii, ekonomii itd., ale trudno było znaleźć literaturę fachową z zakresu analizy językowej ormiańsko-tureckiego dyskursu: była to tzw. „pięta achillesowa” w badaniach zarówno rosyjskojęzycznego, jak i francuskojęzycznego ormiańsko-tureckiego dyskursu. Istniała zatem potrzeba analizy i oceny tegoż dyskursu, ponieważ:

1) brakowało porównania jakości kognitywistycznej dyskursów wywodzących się z wolnego świata i byłej tzw. socjalistycznej rzeczywistości. Ponadto, w wyborze rosyjskiego i francuskiego kuszące jest to, że rosyjski często sięgał do francuskiej leksyki. Proces ten zaczął się nawet przed XVII wiekiem i (mimo dominacji angielskiego) trwa do dziś. Dotyczy to zarówno języka życia codziennego, jak i języków specjalistycznych. Choć morfosyntaksa języka jest mniej wrażliwa na zewnętrzne wpływy niż leksyka, jednak francuski odegrał potężną rolę w syntaktycznej ewolucji języka rosyjskiego. Fakt ten zostawia ślad w mentalności i percepcji rzeczywistości nosicieli języka, ma zatem duży wpływ na niektóre zagadnienia omawianego dyskursu, nie wszedł jednak w zakres badań przedstawionych w niniejszej książce;

2) brakowało kognitywnej analizy konceptu *Γενοцид* / *Génocide* oraz jego odróżnienia od *etnocydu*). Termin „etnocyd” charakteryzuje politykę zaprzeczającą etnicznej i kulturowej tożsamości i samookreśleniu konkretnej grupy ludności, zazwyczaj (ale nie zawsze) bez fizycznego niszczenia jej przedstawicieli, która ma na celu destrukcję tożsamości kulturowej tej grupy etnicznej, najczęściej będącej w konflikcie z inną grupą dominującą na tym samym obszarze;

3) brakowało również analizy wpływu konceptu *Γενοцид* / *Génocide* na jego podprogowy odbiór przez uczestników dyskursu (znikome są też badania z zakresu społecznego odbioru *Γενοциду* / *Génocide*’u w stosunkach ormiańsko-tureckich);

4) nie było analizy w obszarze niekompatybilności czy kompatybilności językowej omawianego dyskursu ze współczesnym obrazem świata;

5) omijane były zagadnienia związane z wielokulturowością i wielonarodowością nadawców i odbiorców rosyjskojęzycznych (niemal w całości) i francuskojęzycznych (w części) środków masowego przekazu.

W monografii przykłady w obu językach są identyczne lub merytorycznie (co najmniej stosunkowo) zbliżone, z uwzględnieniem specyfiki percepcyjnej zarówno języka francuskiego, jak i rosyjskiego. Obiektywność percepcji tej lub innej sytuacji, czyli doboru przypadku, jest pojęciem dość względnym. Innymi słowy, co jest właściwe dla jednego z obiektów analizy, może być wątpliwe lub nieakceptowalne dla innego. Niemniej każdy przykład zawiera – na ile to tylko było możliwe – elementy składowe lub charakterystyczne czy też typowe dla analizy danej sekwencji / sentencji w obu językach.

Główną tezą monografii jest stwierdzenie, iż obcojęzyczny dyskurs medialny o stosunkach ormiańsko-tureckich (na przykładzie języków francuskiego i rosyjskiego) ma bezpośredni wpływ na percepcję rzeczywistości pozajęzykowej, aż do tzw. poziomu przełożenia empirycznego na materializację tegoż dyskursu w postaci rządowych aktów normatywnych, rezolucji i innych form uznania *Genocydu Ormian* jako faktu, co świadczy o tym, że:

- koncept *Γενοцид / Génocide* posiada dużą siłę podprogowego oddziaływania na uczestników dyskursu,

- wszystkie formy przekazu medialnego wpływają na rzeczywistość pozajęzykową jako główne determinanty bezpośredniego odbioru dyskursu, który kształtuje świadomość swoich uczestników, a nawet całych społeczności (ze względu na powyższą tezę zbadałem również tzw. podstawowe *markery manipulacyjne*, służące w dyskursie do sterowania ideologicznego: tzw. *atak otwarty, atak ukryty, ocena negatywna, ocena pozytywna, próba zatuszowania faktu, próba ujawniania faktu, ironia otwarta oraz ironia ukryta*, a w przykładach są one przeważnie prezentowane jako komentarze autorskie do konkretnego mediatekstu),

- dyskurs w kontekście społecznym może się przyczynić do realizacji interesów grupowych,

- języki francuski i rosyjski zasadniczo pełnią funkcje metajęzyków badanego dyskursu, podczas gdy ormiański i turecki/azerski przeważnie obejmują funkcje języków podmiotowych,

- logiczna budowa semantyki jest warunkiem prawidłowego odbioru dyskursu mimo relatywizmu percepcji *prawdy*.

Badania przeprowadzone w wyżej wymienionych obszarach, poza płaszczyzną poznawczo-empiryczną oraz modelowaniem pewnych procesów dyskursywnych, dają się podsumować określonymi schematami analizy kognitywistycznej oraz pozwalają na lepsze rozpoznanie specyficznych aspektów znormalizowanych i sformalizowanych struktur francuskojęzycznego oraz rosyjskojęzycznego dyskursu. Ponadto uzmysławiają istnienie pewnych konfliktów społecznych, wynikających z różnic ról instytucjonalnych lub spostrzegania znaczenia wartości. Wynika z tego, iż dokonując analizy porównawczej obu dyskursów, można wskazać również na podobieństwa i rozbieżności między mocno osadzonym w rzeczywistości, liczącym ponad sto lat dyskursem francuskojęzycznym a ledwo dwudziestoletnim dyskursem rosyjskojęzycznym.

Koncepcje teoretyczne, które zostały wykorzystane do sformułowania problemu badawczego i tezy głównej, oparłem na fakcie, iż omawiane dyskursy medialne sprowadzają się do dwóch zasadniczych wymiarów: (A) uznania faktu dokonania *Genocydu Ormian* przez Turków lub odstąpienia od tego żądania na rzecz (B) uznania przez Ormian mordy na Turkach w okresie I Wojny Światowej oraz w azerskim mieście Chodżalu. Stwierdzenie (A) zostało już zaakceptowane przez szereg instytucji międzynarodowych i 30 państw, w tym przez Francję i Szwajcarię, które przewidują

nawet sankcje karne za samą negację *Genocydu*. Stwierdzenie (B) zaś zostało przyjęte dopiero przez nieliczne niezależne instytucje międzynarodowe oraz kraje (poza Azerbejdżanem i Turcją).

Istnieje też trzeci (ewentualny) wymiar, wynikający z możliwego konsensusu między stronami dyskursu. Jest to raczej mało prawdopodobne, szczególnie po politycznych perturbacjach w Turcji w 2016 r. i nie jest brane pod uwagę w książce.

Wyżej przytoczony układ logiczny uwarunkowało zastosowanie następujących metod badawczych: *metody opisowej*, *analizy dokumentów źródłowych* oraz *krytyki źródeł*. Warto też nadmienić, iż jako źródła dostarczające wiarygodnych informacji wykorzystane zostały również *indywidualne wywiady pogłębione* z przedstawicielami niektórych mediów rosyjskojęzycznych i francuskojęzycznych.

Wyniki analizy materiału badawczego, uzyskane m.in. z powyższych działań, poddałem także *analizie teoretyczno-socjologicznej* oraz *krytyczno-porównawczej* (włącznie z *analizą literatury przedmiotu*) celem wykazania różnic, podobieństw oraz pewnych zależności w założeniach teoretycznych. Przedstawione zostały również supozycje badaczy i ekspertów dotyczące zagadnień z zakresu dyskursu oraz stosunków ormiańsko-tureckich.

Złożoność i wielowarstwowość badanego dyskursu zmusiły poświęcenia dwóch pierwszych rozdziałów kwestiom metodologicznym oraz konceptualnym.

Pierwszy rozdział – „Fenomenologia dyskursu i jego współczesne implikacje w środkach masowego przekazu”, obejmuje prezentację podstaw teoretycznych oraz zarys teorii dyskursu, miejsce informacji w nim z jego krytyczną analizą, specyfikę dostępu współczesnych środków masowego przekazu do odbiorcy itd. W tym rozdziale przeanalizowałem również zjawisko połączenia rodzajów dyskursu medialnego i jego wpływu na odbiór informacji, a także illokucyjną strukturę samego dyskursu. Rozdział monografii prezentuje także szereg aspektów kognitywistyki w ujęciu metody i paradygmatu badawczego.

Rozdział drugi, „*Геноцид / Génocide* jako byt językowy w dyskursie o ormiańsko-tureckich stosunkach”, analizuje i przedstawia wartość konceptu *Геноцид / Génocide* oraz definicja *Геноцид*’u / *Génocide*’u. Problematyczność tego ostatniego zagadnienia uwarunkowało koncyptowanie wielokulturowości oraz wielonarodowości nadawców i odbiorców. Rozdział obejmuje także paradygmatu pleksów (włącznie z rzeczywistością pozajęzykową):

- *simpleks*, najprostszą informacją - jedynie stwierdza fakt jak news,
- rozszerzona informacja zawierająca podstawowe elementy komentarzy – *kompleks*,
- *multipleks*, jako pełna informacja zawierająca komentarze, wnioski i analizy nawet z kilkoma sprzecznymi paradygmatami jednocześnie,

- wielostronna informacja - *omniplaks*, która zawiera nie tylko komentarze, wywody i wnioski, lecz też „żąda” (sugeruje) naprawienia błędów i krzywd oraz wyciąga konsekwencje z poprzednich trzech kategorii informacji (włącznie z aktami prawnymi, rezolucjami itd.).

Naturalną konsekwencją powyższych analiz było ustalenie normatywnego znaczenia dyskursu, wykazanie zastosowanych taktyk manipulacyjnych oraz wyodrębnienie społeczno-politycznych i ekonomicznych czynników w strukturze ww. dyskursu. W rozdziale istotne miejsce zajęły też zagadnienia podprogowego odbioru konceptu *Γενοцид* 'u / *Génocide* 'u, stereotypy etnokulturowe w zakresie wojny ideologiczno-propagandowej oraz kwestie społecznej interakcji *Γενοцид* 'u / *Génocide* 'u. Odrębną kwestią, przeanalizowaną w tej części monografii, jest sztuczne (lub quasi) „unaukowienie” dyskursu medialnego środkami językowymi, gdy za pomocą środków językowych buduje się „naukowo” udowodniony fakt w materii dyskursu, a nawet go standaryzuje się mimo pojawiających się zakłóceń komunikacyjnych.

Rozdział trzeci, „Językowa wizualizacja *faktu / fałszu* w strukturze dyskursu o stosunkach ormiańsko-tureckich” jest m.in. poświęcony istocie konfliktu informacyjnego oraz wartościowaniu podstawowych twierdzeń (obrazów językowych) dotyczących kwestii czystek etnicznych. Nie da się omawiać tego typu wypowiedzi bez należytej logiczno-metodologicznej i myślowej analizy, zatem opracowałem konceptualną prezentacją kluczowego pojęcia ludobójstwa wraz z osobliwościami jego werbalizacji za pomocą terminów *Γενοцид* / *Génocide* oraz argumentacjami i kontrargumentacjami stron dotyczącej stwierdzenia faktu czy fałszu *Genocydu* lub ich obalenia.

W tym rozdziale monografii przeanalizowano również granice informacji jako *faktu / fałszu* historycznego (włącznie z kwestiami kryptoprawdy), niekompatybilność i kompatybilność językową ze współczesnym obrazem świata, paradygmat strategii genocydalnej, semantykę i prawidłowy odbiór dyskursu, pozawerbalną informację w dyskursie itd.

Bardzo ważnym dla zrozumienia złożoności i poniekąd unikatowości zaistniałej sytuacji dyskursywno-ideologicznej jest czwarty rozdział monografii - „Ocena przyczyn i skutków empirycznego przełożenia dyskursu na stosunki ormiańsko-tureckie”. W tym rozdziale skupiłem się na poszczególnych aspektach interakcji komunikatywnej w dyskursie ideologicznym, takich jak: *stwierdzenie / zaprzeczenie racji, akceptacja / nieakceptacja drugiej strony, relatywizacja konceptu prawdy*, a także omówiłem cały szereg okoliczności kontekstowych, których udział w kształtowaniu ww. dyskursu jest niezmiernie ważna (chodzi o czynniki perlokucyjne wypowiedzi stron oraz prawne warunki i konsekwencje realizacji danego dyskursu). Rozdział ten kontrastuje również pojęcie *racji własnej z brakiem racji antypartnera* (włącznie z fałszem absolutnym), analizuje formalizację dyskursu, relatywizm prawdy w ww. dyskursie, semantykę warunków jego prawdziwości (również na płaszczyźnie perlokucyjnego kontekstu dyskursu itd.

Można stwierdzić, iż wnioski dotyczące badań odnoszą się do oceny dyskursu nie tylko w przypadku ormiańsko-tureckiego konfliktu. Generalnie rzecz biorąc, w konfrontacyjnym dyskursie wymienione powyższe pleksy grupują się na trzech płaszczyznach wojny ideologiczno-propagandowej:

- pleksy, które pochodzą od *Swoich* (niekoniecznie rzetelne i prawdziwe) są dozwolone;
- pleksy, które pochodzą od *Nich* (nawet rzetelne i prawdziwe) są zabronione;
- pleksy, które są neutralne (nie krytykują Ich lub nie chwalą *Nas*) są niemożliwe do akceptacji.

Taka semantyczna percepcja konceptu *Γενοцид*'u / *Génocide*'u (nie tylko w przypadku ormiańsko-tureckiego dyskursu) niekoniecznie opiera się na racjonalnych lub krytycznych koncepcjach. Powoduje to nawet podświadomą niechęć do niego na zasadzie reakcji łańcuchowej: Bodziec → Analiza → Reakcja → Kontrakcja.

W pracy zostało udowodnione również, iż podział form dyskursu wpływa bezpośrednio na językową wizualizację *faktu* i *falszu* w strukturze tegoż dyskursu, determinując poziom jego percepcji. Pojęcie fałszu w dyskursie występuje dwójako: jako oszustwo (bezpośrednie przeinaczanie lub fałszowanie prawdy) i jako kryptoprawda (jedynie manipulacja prawdą celem przeinaczenia jej percepcji). Prawda zaś szkicuje się jako zdanie / stwierdzenie zgodne z rzeczywistością i również jest pojmowana dwójako, tj. jako *rzeczywistość chciana* (wygodna, bez tzw. czarnych plam na honorze itd.) i jako *rzeczywistość zgodna* z obiektywnym opisem konkretnego wydarzenia. W analizie powyższych zjawisk niemarginalne znaczenie ma fakt, iż znajdują się one pod silnym wpływem m.in. czynników ekonomicznych, politycznych, społecznych oraz etnicznych.

W badaniach dość istotna jest również analiza procesów powstania poszczególnych semantycznych elementów dyskursu, które składają się z poniższych etapów:

- *idea*: pomysł na materiał medialny (niekoniecznie oparty na faktach jakiegoś wydarzenia – mogą to być nawet własne przemyślenia autora itd.);
- *analiza*: dyskusja (dzielenie się własnymi przemyśleniami co najmniej z wydawcą, czy przyjęcie zaproponowany materiał – ewentualne korekty i akceptacja lub odrzucenie materiału i / lub idei);
- *lansowanie idei*: wydanie (media papierowe, audiowizualne, elektroniczne itd.);
- *mierzenie jakości*: obserwacja odbioru materiału odbywa się co najmniej na poziomie komentarzy do informacji w mediach elektronicznych - w razie widocznej akceptacji lub negacji idei następuje powielanie w różnych nośnikach i dalszy rozwój lub krytyka czy też analiza tematyki.

Z analizy zebranego materiału badawczego wynika również, że każdy objaw nowego konfliktu jest obciążony następstwem poprzednich. Jak wskazują badania prezentowane w pracy, *rywalizacja* między stronami obejmuje ~90% całości dyskursu, *unikanie konkretów* nie mniej niż

50%, natomiast element wspólnych interesów można uwzględnić jedynie hipotetycznie. Gorzej jest z *przystosowaniem*, *współpracą* oraz *kompromisem*, które mieszczą się w granicach błędu statystycznego (~3-4%). Co więcej, informacja wychodząca od każdego z dyskursantów poddaje się *konfliktogenezie* (zostaje dostosowana do konkretnej strony uczestniczącej w dyskursie) niezależnie od jej wartości komunikacyjnej, moralnej, historycznej, ekonomicznej, politycznej itd.

Zaakceptowany materiał, który dostaje się do medialnego obiegu, powiela się praktycznie w nieskończoność, szczególnie dzięki mediom elektronicznym.

Dyskurs, znajdując się w przemiennych korelacjach z argumentacyjnymi wypowiedziami wrogo nastawionych stron, buduje własny paradygmat prawdziwości semantycznej, który przekłada się empirycznie (czyli materializuje się) na dwie płaszczyzny:

- *subiektywizmu interpretacyjnego* (kto, co i jak interpretuje fakty) i percepcyjnego (kto, co i jak uzmysławia fakty)

oraz

- *sądów faktograficznych* (to, co jest niezależnym od naszej świadomości jako byt dokonany) i *refleksyjno-analitycznych* (to, co wynika z tych niezależnych bytów).

Trzeba też zaznaczyć szereg obustronnie wyraźnie wyodrębnionych w dyskursie kodów semantycznych – część z nich została dość szczegółowo opracowana przez M. Wareckiego i W. Wareckiego, jednak w innych okolicznościach i w innych celach. Można zaproponować podział na co najmniej takie kategorie jak:

- *historyczno-patriotyczna*;

- *prawno-sądowa*;

- *religijno-duchowa*;

- *wizjonersko-analityczna*:

Analiza materiałów źródłowych wskazuje na pełną kompatybilność semantyczną szczególnie tej kategorii z umiejętnościami percepcyjnymi obu stron dyskursu:

- *ekonomiczna*: obejmuje zachętę ekonomiczną dla którejś ze stron;

- *krytyczno-opozycyjna*: obejmuje język opozycji politycznej, społecznej itd., wskazując (słusznie lub nie) na brak sukcesów w dyskursie;

- *państwa i racji stanu*: obejmuje całokształt semantyki z zakresu pojęć związanych z konkretnymi wydarzeniami;

- *cywilizacyjno-normatywna*: semantyka kategorii zawiera wszystkie składniki danej cywilizacji;

- *wyższości narodowej*: obejmuje elementy nacjonalizmu i „samochwalstwa”. Semantyka jest bardzo podobna u obu stron oraz opiera się nawet czasem na prymitywnym systemie wartości i tożsamości narodowej.

W monografii, biorąc pod uwagę polskiego czytelnik, trzeba było też przetłumaczyć cytaty (z materiału badawczego) z rosyjskiego i francuskiego na polski i wyraźnie oddzielić literaturę przedmiotu oraz literaturę źródłową (czyli wypowiedzi licznych uczestników badanego dyskursu).

Bibliografia książki zawiera około 730 pozycji literatury źródłowej oraz prawie 800 pozycji materiału badawczego.

* * *

Na mój dorobek naukowy składa się również 14 publikacji (2 książki we współautorstwie i 12 artykułów lub rozdziałów w monografiach zbiorowych) naukowych. Dwie monografie zostały wydane w latach 2012 i 2014 (gdy jeszcze nie obowiązywała lista wydawnictw wypunktowanych) jeden artykuł w materiałach pokonferencyjnych (UJK w Kielcach) poza listą. Wszystkie zostały wydane dopiero po recenzjach naukowych. Wszystkie inne publikacje ukazały się w periodykach zamieszczonych na listach punktowanych pism i wydawnictw Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Pełna lista publikacji wydanych i złożonych do druku podana jest w załączeniu (zał. *Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny*).

Przedstawiając problematykę prac, które opublikowałem w latach 1999-2020, podkreślić muszę, że badania, których rezultatem były wymienione publikacje, koncentrowały się zasadniczo na zagadnieniach związanych z językoznawstwem, w szczególności z aspektami kognitywistycznymi zarówno językowego, jak i pozajęzykowego świata dyskursu. Na początku moich zainteresowań była kwestia percepcji języków biznesu angielskiego, polskiego, francuskiego i rosyjskiego (część tych rozważań przedstawiłem w moim artykule *O porównywalności opanowania poziomów języka rosyjskiego i angielskiego w biznesie, określonych certyfikatami „Poziom bazowy Rosyjskiego i „First Certificate”*). W moich badaniach chodziło o wpływ określonych, wedle teorii prof. A. Wierzbickiej (włącznie z poglądami Levisena, Watersa i Goddarda), tzw. „semantic units / primes” na konstruowanie za pomocą języków tych samych skojarzeń zarówno językowych, jak i pozajęzykowych światów u nosicieli różnych języków. Nie miałem jednak na myśli jednoznacznej identyczności percepcyjnej (absolutnie jednakowych skojarzeń), lecz o co najmniej merytorycznie zbliżone rozumowanie pewnych, budzących również zbliżone odczucia, pojęć co najmniej świata pozajęzykowego. Język naturalnych semantycznych jednostek elementarnych lub naturalny metajęzyk semantyczny (*natural semantic prime language*, albo *natural semantic metalanguage*) to sztuczny język stworzony przez prof. A. Wierzbicką, która jednak w tych badaniach nie wzięła pod uwagę np. języka ormiańskiego (który jest szczególnie wartościowy z perspektywy bardzo silnych wpływów innych języków regionu – np. aramejskiego, perskiego itd.), nie mówiąc już o współczesnych konotacjach w rosyjskim, francuskim itd. Swoje badania i rozważania w tej materii

ująłem później w artykule *Kilka (prób) przemyśleń o „semantic primes” (opartych na percepcji rzeczywistości pozajęzykowej i pozagramatycznej)*.

W trakcie moich badań zwrócił moją uwagę również dość kontrowersyjny fakt (szczególnie kiedy skupiłem się na zastosowaniu *semantic units / primes* w tłumaczeniach w zakresie interkulturowych dyskursów społeczno-politycznych), iż elementy składowe warstw kulturowych i mentalnych różnych języków (w tym i języka polskiego) oraz środki rozpoznania warstwy nazwanej przeze mnie *etnoideogenną*, czyli pojęć stricte typowych dla każdego języka, które przenikają się wskutek tłumaczenia / komunikacji interkulturowej, zachowując ten sam lub merytorycznie zbliżony emocjonalno-kulturowy ładunek w każdym z nich w praktyce dość często zachowuje co najmniej podświadomą warstwę ich oryginalnej percepcji.

W tej kwestii można odwołać się też do idei Roberta Galissona w zakresie *wyrazów (lub pojęć) posiadających wspólny ładunek kulturowy* (*charge culturelle partagée*). Rzecz w tym, iż szczególnie wśród studentów dwujęzycznych (nie tylko pochodzenia polskiego) udało mi się przeprowadzić testy / ankiety porównawcze w kwestii percepcji tych samych pojęć w obu językach (ładunek emocjonalny, mentalny, językowy, pozajęzykowy itd.). Analiza tych badań wykazała, że gdy wyraz (a nawet całe pojęcie) jest tłumaczone / przekładane / przekazane na inny język, to wydaje się, że wybór został dokonany zgodnie z jego pierwotną definicją, percypowaną przez język źródłowy. Może zatem chodzić tzw. denotatywne znaczenie jakiegoś terminu, które ma być kompatybilne z terminem, wyrazem / pojęciem języka wyjściowego (jednak zostaje to nadal w konotacji w języku oryginalnym). Innymi słowy, właściwa percepcja wypowiedzi (kontr)dyskursanta przez przedstawiciela innego języka, kultury, historii itd. zależy od tego, czy w przekazie informacji bierzemy pod uwagę wszystkie te poziomy konotacji. Wnioski z ww. badań i analiz zostały w latach 2011-2017 zaprezentowane w moich artykułach *Spółeczna interakcja pojmowania Konfliktu w stosunkach ormiańsko-tureckich (na podstawie rosyjskojęzycznych mediów XXI wieku)*, *Granice informacji jako faktu / fałszu historycznego w rosyjskojęzycznym dyskursie medialnym o ormiańsko-tureckim konflikcie czy też Argumentacja w świetle kontekstu pozajęzykowego (na przykładzie turecko-ormiańskiego rosyjskojęzycznego dyskursu lub Komunikacja interkulturowa i asymilacja Ormian w Polsce (wybrane zagadnienia) itd.*

Kolejna płaszczyzna moich badań, która została odzwierciedlona w publikacjach naukowych (np.: *Homo-predator jako „podwalina” Genocydu? (... krótkometrażowe uzasadnienie zoomorfizmu zagłady!)*, *Przegląd kilku polskich zapożyczeń w gwarze Ormian z Kut, Armenians in Poland and Oriental Trade (Selected Issues)* itd.), również ściśle wiąże się z powyższym obszarem problematyki kognitywistycznej. Otóż, zważywszy na fakt, iż w średniowieczu Ormianie w Polsce w sposób łatwy uzyskiwali szereg przywilejów kulturowych (np. własne duchowieństwo, język itd.), prawnych (np. własne prawo, sądownictwo itd.) i ekonomicznych (np. zwolnienie od niektórych podatków, monopol

na niektóre formy handlu itd.), można było założyć, iż mieszkając przez wieki w Polsce Ormianie byli (siłą rzeczy) zarówno biorcami języka i kultury polskiej, jak i dawcami, bowiem (m.in. jako kupcy, tłumacze, dyplomaci itd.) importowali do Polski (wraz z produktami) kulturę szeroko pojętego Orientu. Skomplikowana materia ww. pojęć *etnoideogemnych*, *charge culturelle partagée* lub nawet *semantic primes*, mimo niemal powszechnie zakładanej niekompatybilności komunikacji kulturowej (z nieuniknioną asymilacją), powoduje, że są jednak zarówno kompatybilne, jak i wzajemnie uzupełniające w przypadku zgodności świata językowego oraz percepcji świata pozajęzykowego u przedstawicieli (w tym przypadku Ormian i Polaków) i nosicieli różnych języków i kultur.

Kolejnym etapem można nazwać logiczny wywód poprzednich badań, prezentowany jako rozdział monografii zbiorowej pt. *Matryca derywacji pleksu informacji pierwotnej (podmiotowość prawdy i fałszu?)*, który stanowi dość drobiazgową analizę poprzednio omawianych zjawisk w procesie przekazu informacji / procesu dyskursu. Tutaj występuje dodatkowo pewien proces, który nazwałem *derywacją*. Jak wiadomo, termin ten w językoznawstwie w klasycznym ujęciu jest procesem słowotwórczym polegającym na tworzeniu wyrazów pochodnych poprzez dodawanie do podstawy słowotwórczej sufiksów i prefiksów. Określany jest niejednokrotnie jako afiksacja lub derywacja dodatnia, w opozycji do derywacji wstecznej, polegającej na odrzucaniu od wyrazu afiksu. W moim ujęciu, termin *derywacja* zawiera znaczenie *procesu przekazu informacji pierwotnej* (nadawanej przez nadawcę) przez coś lub kogoś w *sposób raczej zniekształcony i nieadekwatny do wersji pierwotnej*. Np. derywacja występuje, gdy informacja I przekształca się w I¹, I², I³ itd. zanim dotrze do odbiorcy (wynika z tego, że derywatami są same I¹, I², I³ itd.). Nie wykluczamy, że derywaty te mają również subderywaty, zaś każda subderywacja ma swą własną linię derywacyjną, swoje założenia dodatkowe oraz może zawierać dowolną ilość przekazów / kroków pleksów. Praktycznie każde zdarzenie może mieć szereg wyników (w postaci również subderywatów), z których każdy wnosi swój wkład w percepcję tegoż zdarzenia, powodując prawdopodobieństwo zaistnienia każdego z kolejnych wydarzeń (czyli subderywatu) jako samodzielnego zdarzenia. Sama derywowalność nie jest tożsama z pojęciem konsekwencji, bowiem nie chodzi mi o skutek pewnych czynów czy zdarzeń, lecz o transformatywną odmienną percepcji przekazanej / retransmitowanej informacji. Zatem, z pleksu *informacji pierwotnej*, w danym układzie czasu i przestrzeni, otrzymujemy poprzez transformowanie tegoż pleksu informację wtórną (zbliżoną lub odmienną od *informacji pierwotnej*).

Sumarycznie, mogę dodać, iż wyniki moich dotychczasowych badań mogą być wykorzystywane zarówno w dalszych analizach językoznawczych lub kulturologicznych oraz socjologicznych czy też antropologicznych jak i w nauczaniu języków obcych, jako m.in. substytut wizualizacji językowego i pozajęzykowego obrazu świata odbiorców kultury obcej itd.

Chciałbym dodać też (również powiązane z tematyką moich badań) dwie monografie:

- *Ściana Wschodnia RP – Ukraina Zachodnia. Partnerstwo Strategiczne?* (we współautorstwie z Moniką Magakian⁵) wydania w 2013 r. Publikacja (o charakterze ekspertyzy) o Ukrainie obejmująca również zagadnienia w zakresie języków ukraińskiego i rosyjskiego jako bytów świata pozajęzykowego z wyodrębnieniem specyfiki Ukrainy Zachodniej i Wschodniej, które determinują określone warstwy świadomości językowo-narodowej.

- *Dyplomacja publiczna w służbie Polakom we Francji* (we współautorstwie z Moniką Magakian⁶), która po recenzji naukowej została opublikowana w 2014 r. W tej pracy – po przeprowadzonych badaniach ankietowych w Polsce i we Francji – dość szczegółowo omówiłem m.in. pozycję języka francuskiego we współczesnym świecie oraz jego wpływ na percepcję Polaków i polskości we współczesnej Francji, jak i percepcję Francuzów i języka francuskiego w Polsce.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Moja naukowa aktywność zagraniczna jest związana z Armenią, w szczególności z następującymi instytucjami:

- Uniwersytet Francuski w Erewaniu: w latach 2018 – 2019 wystąpiłem z cyklem wykładów nt. ormiańsko-polskich (wzajemnych) wpływów językowych w korelacji z rozwojem gospodarczym Polski w wiekach 15-17;

- Uniwersytet Północny w Erewaniu: w 2019 wystąpiłem z cyklem wykładów nt. wpływu akcesji Polski do UE m.in. na zmiany językowe w życiu ekonomiczno-politycznym RP;

- Instytut Języka Akademii Nauk Armenii: jestem międzynarodowym ekspertem naukowym projektu „Rola języka ormiańskiego i jego nauczania w środowisku wielojęzycznym” w ramach grantu z Komitetu Nauki Ministerstwa Edukacji, Nauki, Kultury i Sportu Armenii: badania są obecnie przeprowadzone w trzech krajach – w Armenii, Polsce i Francji;

- Dom Wydawniczy „Magaghat plus” (w ramach promocji 100-lecia niepodległości Polski) wydał mój przekład (z moimi szczegółowymi wyjaśnieniami dotyczącymi m.in. typowych dla polskiej percepcji językowej przypisami) popularno-naukowej publikacji Włodzimierza Sulejy, „Józef Piłsudski – w służbie Polsce”;

- w 2020 roku w Programie wymiany osobowej studentów i naukowców w ramach współpracy bilateralnej (zorganizowanej przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej – Programów dla Naukowców) mój wniosek o przeprowadzeniu kolejnych cykli wykładów na Uniwersytecie

⁵ Oświadczenia o współautorstwie w załączniku.

⁶ Oświadczenia o współautorstwie w załączniku.

Francuskim w Erewaniu uzyskał pozytywną ocenę merytoryczną i był przeznaczony do finansowania. Jednak z powodu pandemii (COVID-19) wyjazd nie doszedł do skutku.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

W 2001 roku założyłem Stowarzyszenie na Rzecz Postępu Demokracji ERWIN, celem którego jest także popularyzacja nauki. W latach 2001-2020, również we współpracy z krajowymi i zagranicznymi instytucjami rządowymi i pozarządowymi, byłem pomysłodawcą, autorem lub współautorem oraz bezpośrednim realizatorem głównych działań merytorycznych m.in. w poniższych (badawczych, szkoleniowych, edukacyjnych itd.) projektach z których prezentuję te, które miały ścisłe związki z popularyzacją nauki / językoznawstwa:

- 2020 r., projekt „Aktywni Seniorzy 2.0.” (*dla ponad 80 osób*), mój wkład: opracowanie specjalistycznego Zestawu dydaktyczno-treningowy pt. *Aktywni Seniorzy 2.0.*, w którym istotne miejsce zajęły również kwestie komunikacji werbalnej (w szczególności polskie i angielskie terminy w materii społeczno-politycznej aktywności itd.), prowadziłem także seminaria i warsztaty w ww. zakresie (grantodawca: *Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej*);

- 2017-2018 r., projekt „Przedsiębiorczość w 4G”, mój wkład: opracowanie specjalistycznego słownika pt. *Pojęciownik (wyrazów i zwrotów niezbędnych w działalności gospodarczej)* w trzech językach – po polsku, angielsku i francusku (<http://przedsiębiorczoscw4g.edu.pl/wp-content/uploads/2017/11/Poj%C4%99ciownik-1.pdf>), w którym zawarłem ponad 700 pojęć z zakresu przedsiębiorczości oraz komunikacji biznesowej (grantodawca: *ECORYS Polska ze środków UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego*);

- 2017 r., projekt „Aktywny Senior!” (*dla 85 osób*), mój wkład: opracowanie Zestawu dydaktyczno-treningowego m.in. w zakresie komunikacji społecznej i interpersonalnej – słownictwo odnośnie perswazji, negocjacji itd. oraz prowadziłem seminaria i warsztaty w ww. materii (grantodawca: *Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej*);

- 2014 r., projekt „Vademecum Aktywnego Seniora” (*dla 85 osób*), mój wkład: opracowanie multimedialnej gry „planszowej” obejmującej terminy z zakresu aktywności obywatelskiej, komunikacji społecznej i interpersonalnej (grantodawca: *Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej*);

- 2013 r., projekt „Zdecydowani na sukces”, mój wkład: przygotowanie kursów językowych, ze szczególnym uwzględnieniem komunikacji interpersonalnej oraz społecznej w języku angielskim (grant: *ze środków UE, EFS w ramach Priorytetu VII Promocja integracji społecznej, Działanie 7.4 Niepełnosprawni na rynku pracy PO KL 2007-2013*);

- 2012 – 2014 r., projekt „Vademecum Aktywnego Obywatela” (dla ~500 osób), mój wkład: opracowanie Zestawu dydaktyczno-treningowego w zakresie kompetencji i wiedzy ukierunkowanej na aktywne uczestnictwo m.in. w życiu publicznym, uwzględniając w szczególności umiejętności językowej komunikacji biznesowej (grantodawca: *rząd Szwajcarii w ramach programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi UE*);

- 2012 – 2013 r., projekt „Seniorzy? Młodzi? Unia dla NAS!” (dla ~140 osób), mój wkład: opracowanie specjalnej publikacji obejmującej również zagadnienia w zakresie komunikacji werbalnej (grantodawca: *Unia Europejska*);

- 2012 – 2013 r., projekt „Indeks Młodego Obywatela” (dla ~ 350 osób), mój wkład: opracowanie specjalnej publikacji i edukacyjnych gier planszowych, wzmacniających umiejętności językowe w zakresie komunikacji społecznej i międzyosobowej (grantodawca: *Fundusz Inicjatyw Obywatelskich MPiPS*);

- 2012 r., projekt „Potęga Wiedzy (dla młodych dziennikarzy)”, mój wkład: opracowanie publikacji (we współpracy z mecenasem Piotrem Zielonko), w której uwzględniłem również wzmacnianie umiejętności językowych w mowie i piśmie (wywieranie wpływu, przekonywanie itd.) w zakresie pisania wniosków o udostępnienie informacji publicznej (grantodawca: *Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP*);

- 2011 r., projekt „Teraz ... Polska Prezydencja w Radzie UE” (dla 350 osób), mój wkład: opracowanie specjalnego programu seminariów o znaczeniu języka angielskiego w UE – specyfika komunikacji urzędowej, terminy administracyjne, podprogowy odbiór promocji krajów członkowskich itd. (grantodawca: *Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP*);

- 2011 r., projekt „Traktat Lizboński w służbie przyszłości” (dla ~350 osób), mój wkład: w przygotowanej przeze mnie w ramach projektu publikacji oraz podczas warsztatów, skupiłem się m.in. na znaczeniu języków obcych w kwestiach ogólnej polityki UE (grantodawca: *Komisja Europejska*);

- 2010 r., projekt „Uczeń, indywidualista czy społecznik?” (dla ~400 osób), mój wkład: opracowanie specjalistycznego zestawu Dydaktyczno-Treningowego obejmującego m.in. zagadnienia z zakresu wpływu językowego na percepcję postaw obywatelskich. Szczególne miejsce zajmowały kwestie umiejętności werbalnych (w języku angielskim i polskim) w przypadku komunikacji interpersonalnej (grantodawca: *Ministerstwo Edukacji Narodowej RP*);

- 2009 r., projekt „Zeszyt Zawodowy Licealisty” (dla ~300 osób), mój wkład: w opracowanej przeze mnie publikacji skupiłem się na materii umiejętności werbalnych w przypadku komunikacji interpersonalnej – w szczególności odnośnie podobieństw i różnic angielskiej i polskiej terminologii w biznes komunikacji (grantodawca: *Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego*);

- 2008 – 2009 r., projekt „Vademecum Sukcesu” (dla ~ 400 uczestników), mój wkład: zarówno publikacja, jak i zorganizowane i przeprowadzone przeze mnie seminaria były nacechowane m.in.

zagadnieniami z zakresu specyfiki języka biznesu po polsku i po angielsku (*wsparcie finansowe udzielone przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię poprzez dofinansowanie ze środków Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz z budżetu RP w ramach Funduszu organizacji pozarządowych*);

- 2006 – 2007 r., projekt „Od pierwszego etatu do własnej firmy” (*dla ~400 osób*), mój wkład: opracowanie publikacji ze szczególnym uwzględnieniem komunikacji biznesowej w zakresie perswazji językowej oraz negocjacji, obejmującej polską i angielską terminologię w zakresie przedsiębiorczości (grantodawca: *Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej*);

- 2006 r., projekt „Notatnik Zawodowy Licealisty” (*dla ~200 osób*), mój wkład: opracowanie publikacji, która skupiała się szczególnie na kompetencjach językowych w zakresie rozmów kwalifikacyjnych, negocjacji itd. (grantodawca: *Ministerstwo Edukacji Narodowej RP*);

- 2006 r., projekt „Vademecum Młodego Patrioty” (*dla 100 osób*), mój wkład: zarówno moja publikacja, jak i zorganizowane oraz przeprowadzone przeze mnie seminaria obejmowały specyficzną leksykę odnośnie doznań i doświadczeń emocjonalnych w zakresie postaw patriotycznych (grantodawca: *Ministerstwo Edukacji Narodowej RP*);

- 2005 r., projekt „Dyskryminacja, Tolerancja czy Równość?” (*dla ~ 400 odbiorców*), mój wkład: zorganizowałem i przeprowadziłem konwersatoria m.in. z zakresu języków oraz percepcji świata pozajęzykowego mniejszości narodowych RP (grantodawca: *Fundacja Fundusz Współpracy i program PHARE*);

- 2004 r., projekt „Wiedza – Twoją Siłą” (*dla ~ 500 kobiet*), mój wkład: przygotowanie specjalistycznego Zestawu dydaktyczno-treningowego, w którym opracowałem m.in. zagadnienia z zakresu kompetencji językowych – umiejętność komunikowania się, przemawiania, dobór właściwego słownictwa itd. (grantodawca: *Ministerstwo Spraw Zagranicznych Norwegii*);

- 2003 – 2004 r., projekt „Vademecum Młodego Przedsiębiorcy – Nowa Edycja” (*dla ~300 uczestników*), mój wkład: opracowanie publikacji i przygotowanie oraz przeprowadzenie seminariów dla młodzieży, które obejmowały w szczególności zagadnienia z zakresu języka biznesu po polsku i po angielsku (rozmowy z kontrahentami, negocjacje, rozmowy kwalifikacyjne itd.) (grantodawca: *Narodowy Bank Polski*);

- 2003 – 2004 r., projekt „Pięć Lekcji o Demokracji” (*dla ~600 osób*), mój wkład: zorganizowane i przeprowadzone przeze mnie konwersatoria omawiały m.in. wybrane zagadnienia komunikacji międzykulturowej i języka dyskursu w dialogu politycznym (grantodawca: *Ambasada USA w Warszawie*);

- 2002 – 2003 r., projekt „Vademecum Młodego Przedsiębiorcy” (*dla ~300 odbiorców*), mój wkład: opracowana przeze mnie publikacja jak i zorganizowane i przeprowadzone przeze mnie

seminaria były skupione m.in. na zagadnieniach z zakresu szeroko pojętego języka biznesu oraz komunikacji po polsku i po angielsku (grantodawca: *Narodowy Bank Polski*).

W latach 2010 i 2012 przetłumaczyłem z języka polskiego na język angielski katalogi sztuki *X i XI międzynarodowych jesiennych salonów sztuki „Homo Quadratus Ostroviensis”* (Biuro Wystaw Artystycznych w Ostrowcu Św.).

Ponadto, w 2019 roku w Kutach na Ukrainie (polskie przejście graniczne z Rumunią do 1939 r.), we współpracy z warszawską fundacją *Armenian Foundation*, dla obywateli polskich przeprowadziłem cykl wykładów na temat bytności i specyfiki języka Ormian na wschodnich ziemiach II RP.

Od 2017 roku jestem także aktywnym współorganizatorem Dni Frankofonii na Uniwersytecie Śląskim oraz współrealizatorem Olimpiady Języka Francuskiego.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

a) promotorstwo i recenzje prac licencjackich i magisterskich:

W trakcie pracy w latach 2011-2016 na Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach prowadziłem seminaRIA licencjackie i wypromowałem 11 licencjatów w zakresie językoznawstwa (*business english* i *бизнес русский*), zaś w latach 2016-2020 na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach zrecenzowałem 34 prace magisterskie w zakresie językoznawstwa i translatoryki oraz w roku akademickim 2018-2019 byłem opiekunem grupy studenckiej (1 rok II stopnia).

b) Informacja o przeprowadzonych ekspertyzach:

Podczas pobytów w niżej wymienionych zagranicznych ośrodkach prowadziłem seminaRIA analityczne oraz, jako ekspert międzynarodowy, oceniałem opracowania kazachskich, mongolskich, ukraińskich i ormiańskich uczelni w ramach projektu badawczego „ERASMUS + (*Promoting internationalization of research through establishment and operationalization of Cycle 3 Quality Assurance System in line with the European Integration Agenda / C3QA*)”:

- Lipiec 2017: Kijowski Narodowy Uniwersytet Handlu i Ekonomii (Ukraina, Kijów);
- Maj 2018: Uniwersytet Jean Moulin Lyon 3 (Francja, Lyon);
- Październik 2018: M. Narikbayev KAZGUU Uniwersytet (Kazachstan, Astana);
- Kwiecień 2019: Uniwersytet Francuski – UFAR (Armenia, Erewań).

Grigor Aleksan